

Vergaderjaar 2014–2015

21 501-28

Defensieraad

Nr. 120

VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG

Vastgesteld 17 november 2014

De vaste commissie voor Defensie heeft een aantal vragen en opmerkingen voorgelegd aan de Minister van Defensie over de brief van 5 november 2014 over de geannoteerde agenda Raad Buitenlandse Zaken met ministers van Defensie op 18 november 2014 (Kamerstuk 21 501-28, nr. 119).

De vragen en opmerkingen zijn op 13 november 2014 aan Minister van Defensie voorgelegd. Bij brief van 17 november 2014 zijn de vragen beantwoord.

De voorzitter van de commissie,
Ten Broeke

Adjunct-griffier van de commissie,
Röling

Preambule

De leden van de VVD-fractie hebben met belangstelling kennis genomen van de geannoteerde agenda van de formele Raad voor Buitenlandse Zaken van de EU met de ministers van defensie (EU-Defensieraad). Deze leden hechten aan een goede defensie en zien internationale, Europese samenwerking als mogelijkheid om het defensiebudget efficiënt en effectief te besteden. De Nederlandse welvaart wordt gefinancierd door export en daarvoor is een veilige en ordelijke wereld nodig, aldus deze leden. Het handhaven van de internationale rechtsorde, desnoods met geweld is voor onze samenleving van groot belang. Onder de leden van de VVD-fractie leven enkele vragen.

De leden van de D66-fractie hebben met belangstelling kennis genomen van de geannoteerde agenda van de EU-Defensieraad. Deze leden zijn voorstander van meer Europese Defensiesamenwerking en zijn blij om te zien dat de Minister zich hier voor inzet. Wel zien de genoemde leden nog mogelijkheden om een extra stap te zetten. Daarom willen zij de Minister nog graag enkele vragen voorleggen.

EDA Bestuursraad

Policy Framework on systematic defence cooperation

De leden van de D66-fractie willen de regering graag enkele vragen voorleggen over het «Policy Framework for Systematic and Long-Term Defence Cooperation». Hoe apprecieert de Minister het ambitieniveau van het Policy Framework, zo vragen deze leden. Biedt het Policy Framework voldoende handreikingen om tijdens de Europese Raad van juni 2015, als defensie weer op de agenda staat, concrete resultaten neer te zetten? Kan de Minister ook nader aangeven hoe Nederland invulling geeft aan het Policy Framework? Zijn er nieuwe initiatieven te verwachten?

Code of Conduct on Pooling & Sharing

De leden van de VVD-fractie lezen dat de Minister de principes van de EU Code of Conduct on Pooling & Sharing in de praktijk toegepast wil zien. Het wordt uit de geannoteerde agenda niet duidelijk wat de Minister dan precies wil zien. Vraag is wat de lidstaten dan concreet anders moeten gaan doen dan zij nu doen, zo vragen deze leden.

De leden van de SP-fractie lezen in de brief van de Minister van 5 november 2014 over de agenda van de komende RBZ (18 november 2014) over de Code of Conduct on Pooling & Sharing: «De meerderheid van de lidstaten blijft wijzen op het vrijwillige karakter van de code of conduct, maar het EDA constateert ook dat een toenemend aantal lidstaten liever meer bindende afspraken ziet. Nederland behoort tot deze groep lidstaten». Deze leden vragen een toelichting op deze laatste zin: aan welk soort bindende afspraken denkt de Minister?

Met betrekking tot de Code of Conduct on Pooling & Sharing ondersteunen de leden van de D66-fractie het standpunt van de Minister dat er bindende afspraken moeten komen. Deze leden vragen welke mogelijkheden de Minister ziet om ook andere lidstaten tot dat standpunt te bewegen.

Preparatory Action over onderzoek gerelateerd aan GVDB

De Minister stelt dat Nederland zal trachten om een afgevaardigde naar de Group of Personalities te sturen die gaat helpen bij zoeken naar pilotpro-

jecten voor aan het GVDB gerelateerd defensiegericht onderzoek, dat moet leiden tot concrete resultaten, zo lezen de leden van de VVD-fractie. Deze groep zal bestaan uit vijftien tot twintig personen uit de wetenschap, het bedrijfsleven en de Europese Instellingen. Deze leden vragen: hoe beoordeelt de Minister dit initiatief gezien vanuit het perspectief van de Nederlandse defensie-industrie? Hoe gaat dit ons land helpen in de langjarige transitie van een gesloten defensiemarkt naar een open concurrerende markt overeenkomstig Richtlijn 81?

Prioritaire projecten

De Minister schrijft dat onder leiding van Nederland met Noorwegen en Polen gewerkt wordt aan de gezamenlijke verwerving van een Europese Multi Role Tanker Transport capaciteit. De leden van de VVD-fractie vragen welke andere landen mee gaan doen en in welke mate dit project bijdraagt aan het reduceren van het tekort in de NAVO en de EU. Verder vragen zij: wat is het tekort in de NAVO aan tankertransportcapaciteit, wat betekent dat tekort voor de Europese NAVO-landen en welke landen werken actief mee aan het wegwerken van het tekort en wat draagt dit Europees project onder leiding van Nederland er aan bij?

Wat betreft de Medium Altitude Long Endurance Remotely Piloted Aircraft System (MALE RPAS) projecten beschreven onder prioritaire projecten in de brief van 5 november, vragen de leden van de SP-fractie of Nederland in een latere fase deelname aan MALE RPAS overweegt. Gaat het daarbij om bewapende drones?

Vooruitgang Europese Raad en Europese Raad 2015

De Minister stelt dat Nederland terughoudend is in het aanpassen van het Athena mechanisme. De leden van de VVD-fractie vragen hoe dat standpunt zich verhoudt tot de Nederlandse wens te komen tot een snellere en effectievere inzet van militaire middelen? Aan de ene kant zou het goed zijn dat landen die geen militaire middelen willen of kunnen inbrengen toch een rekening voor de gezamenlijke veiligheid kunnen krijgen. Aan de andere kant kan het toch niet zo zijn dat individuele landen de «burden sharing» en de verantwoordelijkheid voor onze gezamenlijke veiligheid structureel kunnen afkopen, zo stellen deze leden.

De leden van de VVD-fractie vragen in hoeverre Nederland van mening is dat de verslechterende veiligheidssituatie in de nabijheid van Europa moet leiden tot aanpassing van de Europese Veiligheidsstrategie. Hoe gaat de Minister zich in deze discussie opstellen en hoe verhoudt zich deze discussie tot de herijking van de Nederlandse Internationale Veiligheidsstrategie, zo vragen de leden.

Graag ontvangen de leden van de D66-fractie een toelichting welke voorstellen de Minister verwacht van de nieuwe Europese Hoge Vertegenwoordiger van de Unie voor buitenlandse zaken en veiligheidsbeleid (HV). Deze leden merken op dat de Minister schrijft dat deze HV wellicht voorstellen zal doen tijdens de RBZ of de veranderde veiligheidssituatie in de nabijheid van Europa, de zogenaamde ring van instabiliteit, en de effecten van deze veranderende wereld op de Unie, wat haar betreft moeten leiden tot een actualisering van de Europese Veiligheidsstrategie uit 2003. Graag ontvangen de genoemde leden ook het standpunt van de Minister. De leden vragen: is de Minister van mening dat een actualisering van de Europese Veiligheidsstrategie noodzakelijk is, zoals de genoemde leden al in maart 2013 vroegen (Kamerstuk 21 501-28, nr. 95), maar wat toen door werd afgedaan als «voorbarig» en «overbodig»?

GVDB-operaties/internationale veiligheidssituatie

De leden van de VVD-fractie lezen dat Nederland het Joint Support Ship Karel Doorman heeft aangeboden voor inzet naar Afrika vanwege de ebola-uitbraak. Dit is geen art. 100 inzet. Op welke wijze wordt de Kamer over deze inzet geïnformeerd?

Internationale militaire samenwerking

De leden van de SP-fractie achten het bekend is dat zij voorstander zijn van internationale samenwerking zoals die beschreven wordt in de brief van 7 november over internationale samenwerking, met dit voorbehoud, dat de Kamer steeds tijdig geïnformeerd wordt over mogelijke inzet. Daarbij is het besluitvormingsproces, zoals bijvoorbeeld voor de Joint Expeditionary Force van het Verenigd Koninkrijk, van belang. Deze leden vragen wat de precieze relatie is tussen het planningsproces dat in de Joint Expeditionary Force HQ plaatsvindt, en de besluitvorming in Nederland en waar worden inzetplannen geïnitieerd en op welk ogenblik deze plannen worden voorgelegd aan het Nederlandse parlement.

Vraag over Policy Framework (D66)

Hoe apprecieert de Minister het ambitieniveau van het *Policy Framework*, zo vragen deze leden. Biedt het *Policy Framework* voldoende handreikingen om tijdens de Europese Raad van juni 2015, als Defensie weer op de agenda staat, concrete resultaten neer te zetten? Kan de Minister ook nader aangeven hoe Nederland invulling geeft aan het *Policy Framework*? Zijn er nieuwe initiatieven te verwachten?

Antwoord:

Het beleidskader (*Policy Framework*) heeft een redelijk hoog ambitieniveau. Zo worden lidstaten opgeroepen om transparanter te zijn ten aanzien van defensieplanning en om meer systematisch informatie met andere lidstaten te delen. Ook wordt gesteld dat lidstaten het herziene *Capability Development Plan* en de daaruit voortvloeiende prioriteiten als basis zouden moeten nemen voor hun nationale defensieplanning. Verder worden lidstaten opgeroepen om voorafgaand aan het initiëren van nieuwe materieelprojecten het Europees Defensie Agentschap (EDA) te informeren en om advies te vragen. Het EDA kan zo verschillende vormen van samenwerking in kaart brengen en internationale samenwerking stimuleren. Het beleidskader heeft op verzoek van enkele lidstaten een vrijwillig karakter, maar biedt toch genoeg mogelijkheden om tijdens de Europese Raad in juni 2015 tot concrete resultaten te komen. Nederland geeft al invulling aan een groot aantal van de bepalingen uit het beleidskader. Nederland spreekt met het EDA over de nationale plannen en betreft het EDA ook bij samenwerkingsprojecten, bijvoorbeeld in Benelux-verband. Nederland concentreert zich nu op het succesvol uitvoeren van de bestaande samenwerkingsverbanden.

Vragen over Code of Conduct on Pooling and Sharing (VVD, SP, D66)

De vraag is wat de lidstaten dan concreet anders moeten gaan doen dan zij nu doen?

Deze leden vragen aan welk soort bindende afspraken de Minister denkt? Deze leden vragen welke mogelijkheden de Minister ziet om ook andere lidstaten tot dat standpunt te bewegen.

Antwoord:

De *Code of Conduct* op *Pooling en Sharing* vraagt landen, nu nog op vrijwillige basis, om meer systematisch het *pooling* en *sharing*-concept in te bedden in hun nationale plannings- en besluitvormingsprocessen. Dit houdt bijvoorbeeld in dat bij grote materieelprojecten samenwerking met internationale partners wordt overwogen.

Voor Nederland is internationale militaire samenwerking steeds meer het uitgangspunt, zeker bij grote materieelprojecten. De samenwerking met België en Luxemburg, met Duitsland en in multilaterale verbanden (EATC, SAC C-17, MRTT) zijn goede voorbeelden hiervan. Ik zou graag zien dat andere lidstaten dat voorbeeld volgen. Dat gebeurt ook al steeds meer, bijvoorbeeld door de Visegrad-landen en de Noordse landen (*Nordefco*). Lidstaten zouden deze noties ook vast kunnen leggen in hun nationale planningsprocessen.

Nederland vervult een voortrekkersrol in Europese militaire samenwerking, bijvoorbeeld in het MRTT project, en laat met de resultaten hiervan zien dat het in de praktijk brengen van de *code of conduct* doelmatig en doeltreffend kan zijn. Gebleken is dat projecten waarbij één lidstaat de leiding neemt het meest succesvol zijn. Dit vergt echter wel politieke betrokkenheid van lidstaten. Ik zou alle lidstaten willen bewegen om de leiding te nemen van een project. Op dit moment komt het nog te vaak neer op dezelfde lidstaten.

Naast deze *bottom up*-benadering is ook *top down*-sturing van het EDA nodig. Het EDA kan samenwerking tussen landen en tussen clusters van landen faciliteren. Lidstaten moeten dan wel bereid zijn de benodigde informatie te verschaffen. Nederland is bereid deze transparantie te bieden door het EDA periodiek te informeren over haar defensieplannen. Ik wil tijdens de RBZ op 18 november ook andere lidstaten oproepen dit te doen.

Vraag over Preparatory Action (VVD)

Hoe beoordeelt de Minister dit initiatief gezien vanuit het perspectief van de Nederlandse defensie-industrie? Hoe gaat dit ons land helpen in de langjarige transitie van een gesloten defensiemarkt naar een open concurrerende markt overeenkomstig Richtlijn 81?

Antwoord:

De *Preparatory Action* (PA) heeft tot doel de defensie-specifieke technologische basis in Europa te versterken en biedt daarmee kansen voor de Nederlandse defensie-industrie en de aan defensiegerelateerde kennisinstellingen. Om deze kansen optimaal te kunnen benutten is het noodzakelijk om al vroeg in het proces van totstandkoming van de PA invloed te kunnen uitoefenen op de inrichting van de PA (onder andere de technische inhoud, regels & procedures, besturingsmechanismen). De PA heeft echter niet tot doel een open concurrerende markt te creëren. Daarvoor is de reikwijdte te beperkt, het gaat immers alleen om onderzoeksprojecten.

Om tot een open concurrerende markt te komen heeft de Europese Raad de Europese Commissie in december 2013 gevraagd om met additionele maatregelen te komen om toeleveringsketens toegankelijker te maken voor het midden- en kleinbedrijf afkomstig uit alle lidstaten. Richtlijn 81/2009 lijkt tot dusverre vooral gericht op het creëren van een open markt op het niveau van systeemleveranciers, waar een open markt op het

niveau van toeleveranciers nog niet in zicht lijkt. Hiervoor heeft Nederland het voorstel gedaan om te komen tot een adviescommissie, gevormd door vertegenwoordigers van de Europese Commissie, het EDA, de lidstaten en de industrie. Deze adviescommissie moet nog voor de Europese Raad van juni 2015 met voorstellen komen om de toegang tot toeleveringsketens voor het midden- en kleinbedrijf te verbeteren. Dit voorstel is overgenomen door de Europese Commissie in de routekaart die eind juni is gepubliceerd. Tijdens de RBZ zal ik erop aandringen dat deze adviescommissie snel tot stand moet komen.

Vraag over MRTT (VVD):

De leden van de VVD-fractie vragen welke andere landen mee gaan doen en in welke mate dit project bijdraagt aan het reduceren van het tekort in de NAVO en de EU. Verder vragen zij: wat is het tekort in de NAVO aan tankertransportcapaciteit, wat betekent dat tekort voor de Europese NAVO-landen en welke landen werken actief mee aan het wegwerken van het tekort en wat draagt dit Europees project onder leiding van Nederland er aan bij?

Antwoord:

De Navo beschikt over tankertransportcapaciteit die voor een groot deel wordt geleverd door de Verenigde Staten. Bij de Europese Navo-landen is er een strategisch tekort aan capaciteiten voor het bijtanken in de lucht (*Air-to-Air Refuelling*, AAR). Ter versterking van de Europese AAR capaciteit hebben negen EDA-lidstaten (België, Frankrijk, Griekenland, Hongarije, Luxemburg, Nederland, Polen, Portugal, Spanje) en Noorwegen in november 2012 een *Letter of Intent* getekend. Van die landen zijn Nederland, Noorwegen en Polen voornemens om gezamenlijk vliegtuigen te verwerven voor een Europese *Multi Role Tanker Transport* (MRTT) capaciteit. Het is de bedoeling dat België met de drie eerder genoemde landen mee gaat doen in de operationele fase. Nederland beziet momenteel of samenwerking met Frankrijk tijdens de instandhoudingsfase mogelijk is. Van de Europese Navo-landen zullen voorts het Verenigd Koninkrijk en Frankrijk tankervliegtuigen aanschaffen die zullen bijdragen aan de verbetering van de Europese tankercapaciteit.

Vraag over RPAS (SP)

Overweegt Nederland in een latere fase deelname aan MALE RPAS? Gaat het daarbij om bewapende drones?

Antwoord:

Op dit moment is deelneming aan het Europese *MALE RPAS* project ook in een latere fase niet voorzien. De nieuwe generatie *MALE RPAS* die op termijn door Europese lidstaten wordt ontwikkeld, is bedoeld voor militair operationele doeleinden zoals het vergaren van informatie. Dit systeem moet echter ook voor civiele doeleinden kunnen worden ingezet, zoals het monitoren van (milieu)rampen. De nieuwe generatie *MALE RPAS* kan mogelijk ook van wapens worden voorzien.

Vraag over Athena (VVD)

De leden van de VVD-fractie vragen hoe dat standpunt zich verhoudt zich dat tot de Nederlandse wens te komen tot een snellere en effectievere inzet van militaire middelen?

Antwoord:

Nederland kijkt constructief, maar ook kritisch naar aanpassingen van het financieringsmechanisme. Nederland merkt daarbij op dat een aanzienlijke uitbreiding van de definitie van gemeenschappelijke financiering niet noodzakelijkerwijs leidt tot snellere of grotere inzet van militaire middelen. Daarvoor is ook en vooral politieke wil nodig. Nederland steunt in de nog lopende onderhandelingen in Brussel voorstellen die de inzetbaarheid en de snelheid van inzet vergroten.

Zo steunt Nederland het voorstel om de regeling voor de financiering van de transportkosten voor de heenreis van een *EU Battlegroup* structureel op te nemen in het Athena-mechanisme. Ook heeft Nederland steun uitgesproken voor het opnemen van de mogelijkheid tot gedeeltelijke financiering vooraf van de kosten die ten laste zullen vallen van de deelnemende lidstaten. Via het Athena-mechanisme kan zo een snelle, initiële ontplooiing worden gefaciliteerd.

Vragen over veiligheidsstrategie/voorstellen HV (VVD en D66)

Hoe gaat de Minister zich in deze discussie opstellen en hoe verhoudt zich deze discussie tot de herijking van de Nederlandse Internationale Veiligheidsstrategie, zo vragen de leden.

Graag ontvangen de leden van de D66-fractie een toelichting welke voorstellen de Minister verwacht van de nieuwe Europese Hoge Vertegenwoordiger van de Unie voor buitenlandse zaken en veiligheidsbeleid (HV). Deze leden merken op dat de Minister schrijft dat deze HV wellicht voorstellen zal doen tijdens de RBZ of de veranderde veiligheidssituatie in de nabijheid van Europa, de zogenaamde ring van instabiliteit, en de effecten van deze veranderende wereld op de Unie, wat haar betreft moeten leiden tot een actualisering van de Europese Veiligheidsstrategie uit 2003. Graag ontvangen de genoemde leden ook het standpunt van de Minister. De leden vragen: is de Minister van mening dat een actualisering van de Europese Veiligheidsstrategie noodzakelijk is, zoals de genoemde leden al in maart 2013 vroegen (Kamerstuk 21 501-28, nr. 95), maar wat toen door werd afgedaan als «voorbarig» en «overbodig»?

Antwoord:

De Hoge Vertegenwoordiger heeft de opdracht gekregen om haar visie te geven en zal dat waarschijnlijk op korte termijn doen. Ze heeft nog geen uitspraken gedaan over de vraag of dit zou moeten leiden tot een nieuwe veiligheidsstrategie. Afhankelijk van hoe de HV dit proces zal willen vormgeven, lijkt de tijd rijp voor een geactualiseerde gemeenschappelijke veiligheidsanalyse. Een eventuele nieuwe strategie zou op de recente ontwikkelingen in de nabijheid van Europa moeten ingaan, maar moet ook aandacht besteden aan prioritering binnen het bredere EU buitenland en veiligheidsbeleid. Er moet worden gewaakt dat de EU zich niet verliest in het proces van het schrijven van een nieuwe strategie. Het reguliere werk moet doorgaan. De beleidsbrief Internationale Veiligheid (Kamerstuk 33 694, nr. 6) en de Kamerbrief naar aanleiding van de motie-Van der Staaij (Kamerstuk 33 763, nr. 59) die uw Kamer recent heeft ontvangen, dienen als vertrekpunt voor de verdere Nederlandse standpuntbepaling.

Vraag over inzet Karel Doorman (VVD)

Op welke wijze wordt de Kamer over deze inzet geïnformeerd?

Antwoord:

Op 24 oktober jl. is de Kamer per brief geïnformeerd over de inzet van de Karel Doorman. De Kamer zal op de hoogte worden gehouden in reguliere (maandelijke) rapportages over de Nederlandse inzet ter bestrijding van Ebola.

Vraag over Joint Expeditionary Force (SP)

Deze leden vragen wat de precieze relatie is tussen het planningsproces dat in de *Joint Expeditionary Force HQ* plaatsvindt, en de besluitvorming in Nederland. Ook vragen de leden waar inzetplannen worden geïnitieerd en op welk ogenblik deze plannen worden voorgelegd aan het Nederlandse parlement.

Antwoord:

De plannen worden in het *Force Headquarters* geïnitieerd en uitgewerkt in nauw overleg met Defensie in Nederland. Het inzetten van militairen blijft onderhevig aan nationale besluitvorming. De betrokkenheid van het Nederlandse parlement zal derhalve op de gebruikelijke wijze tot stand komen.